

□ □ □ □ □ □
RECENZJE
□ □ □ □ □ □

**Tryjanowski P., Kuźniak S.,
Kujawa Z., Jerzak L. 2009 –
Ekologia ptaków krajobrazu rolniczego –
Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, ss. 390.
[ISBN 978-83-61320-44-9]**

Bodźcem dla autorów do napisania tej książki było przyjęcie przez Unię Europejską wskaźnika liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego (*Farmland Bird Index* – FBI) jako jednego z oficjalnych wskaźników stanu środowiska w krajach członkowskich oraz renesans zainteresowania ekologią ptaków powszechnie występującego krajobrazu rolniczego. Zmniejszanie się liczebności, a nierzadko zanik najpospolitszych gatunków ptaków krajobrazu rolniczego Europy Zachodniej na skutek intensyfikacji rolnictwa stworzył wprost konieczność podsumowania danych dotyczących awifauny tego środowiska w Polsce, gdzie pola uprawne zajmują prawie dwie trzecie powierzchni kraju. Autorzy z założenia wykorzystywali literaturę krajową, a tylko przy jej braku – zagraniczną. W efekcie przedstawiają rozwój badań ornitologii polskiej dotyczących krajobrazu rolniczego. Autorzy zawarli w niej historię krajobrazu rolniczego Polski, historię zajmowania przez różne gatunki ptaków terenu zamienianego z lasu na pole, opis awifauny agrocenoz w różnych porach roku oraz jej adaptację do nowego środowiska. Opisując ptaki osiedli wiejskich analizują synantropizację ptaków, a także zmiany awifauny pod wpływem ugorowania pól. Nie pominięto konsekwencji działalności człowieka (takiej jak: użytkowanie łąk i pastwisk, likwidacja i propagowanie zadrzewień śródpolnych, osuszanie terenów podmokłych) na skład gatunkowy ptaków, zmiany ich zagęszczenia w okresie lęgowym, w okresie wędrówek i zimowym. Czytelnik znajdzie też analizę (na podstawie badań ilościowych na powierzchniach nie mniejszych niż 300 ha, bez zwartych kompleksów leśnych) zmian liczebności i zachowań gatunków krajobrazu rolniczego, np. gawrona, kawki, wrony, szpaka, trznadla gnieźdzących się w osiedlach wiejskich, zadrzewieniach śródpolnych lub na skraju lasów, ale poszukujących pokarmu na polach.

Bardzo obszerny rozdział poświęcają autorzy czynnikom wpływającym na liczebność ptaków w krajobrazie rolniczym, takim jak: struktura krajobrazu, warunki

pogodowe, zasobność pokarmu, drapieżnictwo, czynniki chorobotwórcze oraz antropogeniczne (chemizacja i eutrofizacja siedlisk, kolizje na drogach, kolizje z liniami energetycznymi, oddziaływanie farm wiatrowych, pozyskiwanie łąwieckie). Omawiają też szeroko szkody wyrządzane przez ptaki w uprawach rolnych i sposoby zapobiegania im.

W końcowej części książki znajdzie czytelnik aktualne przepisy prawne dotyczące ochrony ptaków w ramach programu Natura 2000 i praktyczne rady dla rolników, jak mogą korzystać z programów rolno-środowiskowych, z podaniem odpowiednich dzienników ustaw. Autorzy opisują programy ochrony czynnej kilku gatunków ptaków: bocianów białych, błotniaków łąkowych, pustulek, płomyków, uszatek, krasek, dudków, dzierzb.

Pewnie niejednen z czytelników tej książki dowie się po raz pierwszy, że zagęszczenie 23 gatunków ptaków w skali danego kraju Unii Europejskiej jest jednym z 20 wskaźników tzw. „strukturalnych”, mierzących postęp krajów członkowskich we wdrażaniu Strategii Lizbońskiej. W Polsce temu celowi służy program „Monitoring pospolitych ptaków lęgowych”, realizowany na 180 powierzchniach badawczych rozmieszczonych losowo na terenie całego kraju.

Każdy rozdział kończy się podsumowaniem i propozycją przyszłych badań. Dobrym pomysłem są wyróżnione na niebieskim tle wstawki, poprzedzone winietą omawianego gatunku, zawierające podstawowe informacje dotyczące rozmieszczenia, elementów biologii lęgowej, wędrówek, zimowania, pokarmu i żerowania, propozycję badań oraz ważniejszą literaturę dotyczącą wybranych gatunków.

Książka jest użyteczna dla bardzo szerokiego grona czytelników: ornitologów, rolników, ogrodników, działaczy ochrony środowiska, samorządów terytorialnych, nauczycieli różnego stopnia oraz miłośników przyrody.

Jan Pinowski